

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Курносенко Анастасії Олександрівни
на тему «Соціальний капітал підприємства в умовах мережевої економіки»
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051-Економіка

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Ганна Ситник

Актуальність теми дисертації. Актуальність обраного напрямку дослідження обумовлюється зростанням ролі нематеріальних факторів у формуванні фінансових результатів діяльності підприємства, до числа яких належить і соціальний капітал. Формування соціального капіталу значно актуалізується в Україні в умовах війни та перспектив повоєнного відновлення. Адже в країні має формуватись новий суспільний договір направлений на подолання корупції, нарощення довіри до інститутів, створення умов до розвитку підприємництва, а з боку підприємств має забезпечуватись прозоре ведення бізнесу, формуватись високі стандарти корпоративної культури та соціальної відповідальності. Індикатором розвитку економіки є розвиненість, легкість і мобільність підприємницької діяльності, яка виражається в активності підприємницької ініціативи та успішності її реалізації. Саме компоненти соціального капіталу у своїй взаємодії та в умовах мережевої економіки формують передумови до таких результатів.

Новизна дослідження та отриманих результатів. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає у вирішенні актуальних наукових питань, теоретичного обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо розвитку соціального капіталу підприємства в умовах мережевої економіки.

Основні положення та результати дослідження, які виносяться на захист і характеризують наукову новизну й особливий внесок автора, полягають у такому:

Вперше:

- визначені види моделей соціального капіталу підприємства, які характеризуються переважанням одного із складових його взаємопов'язаних елементів (ідеальна – збалансованість всіх елементів; консервативна – правил (формальних інструкцій); ідеологічна – цінностей; філантропічна – довіри; модель онлайн-мережі - зв'язків; підприємницька - цільова структура), це дозволить уніфікувати алгоритм підбору інструментів управління соціальним капіталом підприємства

Удосконалено:

- теоретичне підґрунтя концепції соціального капіталу шляхом періодизації еволюції теорії соціального капіталу та ідентифікації таких етапів (за критерієм оформлення теоретичних положень та практичного інструментарію): латентний (накопичення “вузьких” досліджень щодо впливу комунікації, норм та правил на суспільні процеси), концептуалізації (введення в науковий обіг поняття “соціальний капітал”), конвергенції та прагматизації (імплементация методологічних положень в практику);

- класифікацію соціального капіталу підприємства, яка формує основу для визначення системи управління ним, а саме: за характером існування (усвідомлений та латентний), за рівнем збалансованості (збалансований та незбалансований), за станом управління (потенційний та реалізований);

- комплексний підхід до оцінювання соціального капіталу на засадах принципів ієрархії, структуризації, динамічності, узагальнення, системності, інтегрованості та комплексності, збалансованості та забезпечення довгострокового розвитку, який передбачає дворівневу оцінку соціального капіталу у розрізі макро- та мікросередовища з деталізацією за зовнішнім та внутрішнім соціальним капіталом на мікрорівні та виокремленням потенційної та реалізованої компонент в розрізі окремих елементів соціального капіталу, що дозволить здійснювати моніторинг соціального капіталу підприємства на постійній основі, виявляти сильні та слабкі

сторони в його формуванні, здійснювати горизонтальний аналіз соціального капіталу підприємства та розробляти на цій основі заходи щодо подальшого його розвитку;

- розуміння взаємозв'язку розвитку соціального капіталу та макроекономічних показників в історичному контексті інституційних передумов його формування дозволило виявити такі закономірності: динаміка соціального капіталу у кризові періоди в Україні характеризується зростанням довіри до органів захисту та правопорядку, а до законодавчої та виконавчої влади збільшується рівень недовіри, що свідчить про їх інституційну неефективність; підприємства мають брати ініціативу як прогресивна самостійна господарська одиниця у коригуванні негативних рис сформованого господарського менталітету, що сприятиме формуванню стратегії розвитку соціального капіталу в певних умовах функціонування підприємства та конкретизує вплив соціального капіталу на розвиток економіки країни;

- систему інструментів розвитку соціального капіталу підприємства, яка передбачає їх групування за напрямком впливу на елементи соціального капіталу (соціально-, ціннісно-, інституційно- та інноваційно-орієнтовні), також, враховуючи особливості функціонування підприємства в умовах мережевої економіки визначені інструменти управління соціальним капіталом в межах взаємовідносин підприємства (підприємство-трудоий колектив, підприємство-партнери, підприємство-споживач, підприємство-постачальники, підприємство-банки, підприємство-держава), що підвищить якість управлінських рішень в контексті їх цілеспрямованості, врахування особливостей сформованого соціального капіталу на підприємстві тощо.

-методологічний підхід до побудови системи управління соціальним капіталом підприємства в умовах мережевої економіки, який включає в себе мету, завдання, принципи, функції, механізм та етапи управління, передбачає формування інформаційного забезпечення за джерелами та способом формування відповідно до елементів структури соціального капіталу підприємства, впорядкування етапів процесу їх формування, створення орієнтовного набору КРІ, що регламентує порядок збору та обробки інформаційного забезпечення, підвищить якість аналізу та оцінки соціального капіталу підприємства;

Набули подальшого розвитку:

- сутнісні характеристики поняття «мережева економіка», які враховують вплив соціального капіталу, шляхом конкретизації характеру прояву мережевого ефекту у різних моделях взаємовідносин підприємства, а саме моделях підприємство-трудоий колектив та підприємство-партнери наявний негативний характер впливу мережевого ефекту, в моделях підприємство-споживач та підприємство-адміністрація - позитивний, а в моделях підприємство-постачальники та підприємство-кредитно-фінансові установи він не діє;

- визначення ролі соціального капіталу у забезпеченні розвитку підприємства в умовах мережевої економіки, що передбачає розгляд компонентів соціального капіталу як елементів життєздатності мережі, а продукти мережевої економіки формалізують його, це взаємодоповнює основи теорії соціального капіталу та мережевої економіки та в практичній площині розширює можливості розвитку підприємства шляхом нарощення соціального капіталу в умовах мережевої економіки ;

-уявлення про взаємозв'язок розвитку соціального та людського капіталів. Так, з'ясовано, що високий рівень людського капіталу (особливо освітньої компоненти) не відповідає такому ж високому рівню соціального капіталу, що вказує на важливу роль розвитку універсальних навичок (soft skills) у працездатного населення, що покращить політику підбору персоналу на підприємстві;

-уявлення щодо критеріїв розвитку соціального капіталу підприємств України, а саме визначено, що найбільш розвиненим показником потенціалу соціального капіталу є довіра в трудовому колективі, а найменш розвиненим - використання особистих контактів у вирішенні бізнес-цілей; зовнішній соціальний капітал підприємств характеризується невикористаним потенціалом, а внутрішній навпаки, визначені особливості розвитку соціального капіталу на підприємствах в розрізі кількості працівників та організаційної структури. Дані висновки конкретизують стан та

ефективність розвитку соціального капіталу підприємств в Україні, в перспективі сприятимуть більш зваженому підбору інструментів розвитку соціального капіталу підприємства.

Теоретичне значення отриманих результатів. Дослідження загальних сутнісних характеристик соціального капіталу, ключових особливостей мережевої економіки та їх взаємозв'язку надало можливість авторові сформулювати низку теоретичних та методичних підходів та положень, щоб розв'язати конкретне наукове завдання - обґрунтувати напрями та інструменти формування і розвитку соціального капіталу підприємства в умовах мережевої економіки.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані в дисертаційній роботі результати набули практичного застосування в діяльності ТОВ СП "НІБУЛОН" (довідка №1619/3-24/33 від 23.02.2024 р.), а саме застосовано методика оцінки стану та ефективності соціального капіталу підприємства та підібрані методи оцінки окремих компонентів соціального капіталу, враховуючи наявний рівень цифрового розвитку підприємства. В практичній діяльності ТОВ "ЄСВ Сервіс"(довідка №47/2 від 09.02.2024 р.), на основі проведеної оцінки соціального капіталу підприємства, було оптимізовано витрати пов'язані з його розвитком. Практичну цінність для ФГ Сенів Василь Онуфрійович (б/н від 31.12.2021 р.) становили теоретичні положення та практичні рекомендації щодо оцінки стану соціально-економічного потенціалу підприємства, де врахований соціальний компонент. Результати оцінки стану та ефективності соціального капіталу ТОВ "ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА" (довідка б/н від 01 грудня 2023 р.) дозволили доповнити стратегічні напрями розвитку підприємства соціальною компонентою. В діяльність Спілки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України (довідка № 5 від 07.03.2024 р.) було впроваджено комплексний підхід до формування та розвитку соціального капіталу, в межах чого сформовані пропозиції щодо вдосконалення інформаційного забезпечення, його оцінювання та системи інструментів розвитку.

З 2021/2022 навчального року по теперішній час аспірантка викладає на кафедрі економіки та фінансів підприємства дисципліни "Економіка та фінанси підприємства", "Економіка рекламного підприємства", "Бізнес-планування" та "Ціноутворення", де використовує окремі результати дослідження. Також брала участь у підготовці та публікації опорного конспекту лекцій з дисципліни "Корпоративні фінанси".

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертаційної роботи презентувалися у формі доповідей та публікацією тез на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: "Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України" (м. Київ, 15 березня 2021 р.), "Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні" (м. Київ, 19-20 травня 2021 р.) , "Science, theory and practice" (м. Токіо, Японія, 08-11 червня 2021 р.), "Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України" (м. Київ, 13 жовтня 2021 р.) , «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік» (м. Київ, 19-20 жовтня 2021 р.) , "Innovations and prospects of world science" (Ванкувер, 20-22 липня 2022 р.) , "Science and technology: problems, prospects and innovations" (Японія, Осака, 21 жовтня 2022), «MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE» (Україна, Львів, 28-30 листопада 2022), "Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: виклики воєнного часу" (Україна, ДТЕУ, 23 березня 2023), "Економіка та безпека бізнесу в XXI столітті" (Україна, Київ, 24-25 травня 2023), «Соціально-економічний стан в умовах воєнного стану» (Україна, Суми, 19 лютого 2024р.).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри економіки та фінансів підприємства Державного торговельно-економічного університету:

- "Підприємницький потенціал в системі національної безпеки", номер державної реєстрації 0124U001631, термін виконання I кв. 2024 - IV кв. 2026. Особистий внесок здобувача: автором надані відповідні матеріали, які стосуються соціальної складової у формуванні підприємницького потенціалу;

- "Системи оцінювання економічної ефективності захисту корпоративної інформації", номер державної реєстрації 0121U110908, термін виконання II кв. 2021 - I кв. 2024 р. Особистий внесок здобувача: автором надані відповідні матеріали, які стосуються взаємозв'язку соціального капіталу та мережевої економіки, а саме формалізація соціального капіталу за допомогою цифрових продуктів акцентує важливість захисту корпоративної інформації;

- "Оцінка соціально-економічного потенціалу підприємства", номер державної реєстрації 0121U114374, термін виконання: 01-31.12.2021 р. Особистий внесок здобувача : методика аналізу потенціалу підприємства доповнена показниками, які описують соціальну складову діяльності підприємства.

Порівняльна характеристика дисертаційної роботи з аналогічними роботами.

Попередньо захищені дисертації:

1. Рябініна Н. О. Соціальний капітал як ресурс розвитку податкової служби України : дис. доктор філософії : 051 - Економіка, 2023 р.

2. Захаров Д. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління соціальним капіталом : дис. доктор філософії : 071 - Управління та адміністрування, 2022 р.

3. Кроль В. В. Розвиток соціального капіталу як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємств : дис. доктор філософії : 051 "Соціальні та поведінкові науки", 2021 р.

4. Мельничук М. О. Бухгалтерський облік і контроль соціального капіталу торговельних підприємств : дис. канд. екон. наук : 08.00.09 - Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності), 2019 р.

Відмінність наукових положень дисертаційної роботи від попередньо захищених дисертацій полягає в тому, що мета та завдання дисертаційного дослідження Курносенко А. О. не співпадають із вищевказаним дисертаційними роботами, різними є об'єкт та предмет дисертаційного дослідження, особистий внесок визначено у науковій новизні одержаних результатів.

Відповідність дисертації вимогам, що представляються до дисертацій на здобуття ступеня доктор філософії. Дисертаційна робота здобувачки Курносенко А.О. на тему "Соціальний капітал підприємства в умовах мережевої економіки" є завершальним науковим дослідженням і за своїм рівнем та практичною цінністю, змістом і оформленням повністю відповідає вимогам "Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії", затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, Положенню про атестацію здобувачів ступеня доктора філософії у Державному торговельно-економічному університеті та освітній програмі зв спеціальністю "051-Економіка".

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Курносенко А.О., Ситник Г.В. Соціальний капітал: еволюція концепції. Вісник КНТЕУ. 2021. №5. С. 34-46. URL: https://www.academia.edu/108374289/Social_Capital_Evolution_of_the_Concept
Особистий внесок здобувача: визначена періодизація розвитку теорії соціального капіталу підприємства та виокремлення етапів за критерієм оформлення теоретичних положень та

практичного інструментарію; узагальнені сутнісні характеристики соціального капіталу, на основі чого сформований авторський підхід до його трактування;

2. Курносенко А.О., Ситник Г.В. Роль соціального капіталу у забезпеченні розвитку економіки. Проблеми економіки. 2021. №2 (48). С. 37-48. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-2_0-pages-37_48.pdf

Особистий внесок здобувача: розглянуто значний обсяг макропоказників та даних міжнародних індексів, що розширює та конкретизує взаємозв'язок розвитку соціального капіталу та економіки, а також аргументує вплив соціального капіталу на розвиток підприємства;

3. Kurnosenko A. The influence of social capital on network effects. SCIENTIA FRUCTUOSA. 2022. № 6. pp. 63-75. URL: https://www.researchgate.net/publication/367002473_The_influence_of_social_capital_on_network_effects

4. Курносенко А.О. Взаємозв'язок впливу людського та соціального капіталу підприємства на економічний розвиток в Україні. Ефективна економіка. 2023. №9. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2194>

5. Курносенко А.О., Ситник Г.В. Оцінка стану та ефективності соціального капіталу підприємств України. БізнесІнформ. 2023. №9. С. 174-185. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-9_0-pages-174_185.pdf

Особистий внесок здобувача: висвітлено власний підхід до оцінки соціального капіталу підприємства на мікрорівні, а саме уточнено сутність принципів, на яких він ґрунтується, визначена структура комплексної оцінки стану та ефективності соціального капіталу підприємства, розроблено алгоритм розрахунку комплексного показника, здійснено апробацію представленого підходу, шляхом проведення анкетного опитування та застосування описаного алгоритму розрахунку.

6. Курносенко А.О. Концепція управління соціальним капіталом підприємства в умовах мережевої економіки. Економіка та суспільство. 2024. №59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3530>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Курносенко А.О. Вплив соціального капіталу на розвиток підприємницької діяльності. Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: збірник тез I Міжнародної науково-практичної он-лайн конференції. м. Київ, 15 березня 2021 р. С. 239-240

8. Курносенко А.О. Соціальний капітал підприємства. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні: збірник тез XI Міжнародної науково-практичної конференції. м. Київ, 19-20 травня 2021 р. С. 74-76.

9. Курносенко А.О., Ситник Г.В. Вплив соціального капіталу на розвиток нових форм фінансування бізнесу. Science, theory and practice: збірник тез XXIX Міжнародної науково-практичної конференції. м. Токіо, Японія, 08-11 червня 2021 р. С. 142-143.

Особистий внесок здобувача: окреслені позиції щодо впливу соціального капіталу на розвиток нових форм фінансування бізнесу доповненні макроекономічними показниками;

10. Курносенко А.О. Соціальний капітал як фактор формування мережевої структури підприємства. Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: збірник тез III Міжнародної науково-практичної онлайн конференції. Україна, Київ. 13 жовтня 2021 р. С. 834-837.

11. Курносенко А.О. Стан розвитку мережевої економіки в Україні. Глобалізаційні виклики розвитку національних економік: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції. Україна, Київ, 19-20 жовтня 2021 р. С. 424-426.

12. Курносенко А.О., Ситник Г.В. Особливості дії мережевих ефектів у різних моделях взаємодії системи господарювання. Innovations and prospects of world science: збірник тез XII International Scientific and Practical Conference. Ванкувер, 20-22 липня 2022 р. С. 274-278.

Особистий внесок здобувача: визначено особливості дії мережевого ефекту в різних моделях взаємодії системи господарювання;

13. Курносенко А.О., Поха А.В. Діджиталізація підприємства: вплив на бізнес-планування. Science and technology: problems, prospects and innovations: збірник тез I International Scientific and Practical Conference. Японія, Осака. 21 жовтня 2022. С. 434-439.

Особистий внесок автора: узагальнено, що врахування цифрового забезпечення у контексті формування бізнес-плану підвищить його якість;

14. Курносенко А.О., Шульга В.С. Корпоративна соціальна відповідальність як об'єкт бізнес-планування. MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE: збірник тез IX Міжнародної науково-практичної конференції. Україна, Львів. 28-30 листопада 2022. С. 1746-1750.

Особистий внесок автора: узагальнено, що врахування заходів пов'язаних з розвитком корпоративної соціальної відповідальності в бізнес-плані підприємства підвищить його якість та зацікавленість з боку інвесторів;

15. Курносенко А.О. Соціальний капітал - драйвер інноваційної активності у повоєнному відновленні. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: виклики воєнного часу: збірник тез XIV Міжнародного бізнес-форуму Україна, ДТЕУ. 23 березня 2023. С. 90-92.

16. Курносенко А.О. Розвиток соціального капіталу підприємства як компонент стратегії повоєнного відновлення. Економіка та безпека бізнесу в XXI столітті: збірник тез I Міжнародної науково-практичної конференції. Україна, Київ. 24-25 травня 2023. С. 51-54.

17. Курносенко А.О. Моделі соціального капіталу підприємства. Соціально-економічний стан в умовах воєнного стану: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції. Україна, Суми. 19 лютого 2024. С. 38-41.

ВИСНОВОК: Розглянувши дисертацію *Курносенко Анастасії Олександрівни* на тему «Соціальний капітал підприємства в умовах мережевої економіки» та наукові публікації, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях із співавторами, а також за результатами публічної презентації результатів наукових досліджень на кафедрі економіки та фінансів підприємства, встановлено, що робота актуальна, являє собою самостійно виконану наукову працю, має наукову новизну та практичну цінність.

Всі ідеї, наукові концепції та матеріали наукових досліджень розроблені та виконані здобувачем особисто, не містять текстових запозичень інших авторів без посилання на джерело. Всі публікації та дисертаційна робота виконані *Курносенко Анастасією Олександрівною* із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота на здобуття ступеня доктор філософії відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 та Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

**Головуюча на засіданні
публічної презентації наукових результатів
дисертаційної роботи
завідувач кафедри
економіки та фінансів підприємства ДТЕУ
доктор економічних наук, професор**

10 квітня 2024 р

Ганна БЛАКИТА

Підпис Ганни Блакити засвідчую
Начальник відділу кадрів
Н. Шевченко